

Nr 159

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i brottsbalken m. m., given Stockholms slott den 22 oktober 1965.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt 87 § regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i brottsbalken,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 20 mars 1964 (nr 163) om införande av brottsbalken,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs i syfte att främja större enhellighet inom de nordiska lagstiftningarna förslag om vissa ändringar i reglerna om villkorlig frigivning. Sålunda föreslås att den obligatoriska formen av villkorlig frigivning slopas och att möjlighet öppnas till villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Vidare föreslås att prövotidens längd inte längre skall vara fastslagen i lag utan bestämmas i varje särskilt fall inom en viss given ram.

1) Förslag
till
Lag
om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 26 kap. 6—10 och 23 §§ brottsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

26 kap.

6 §.

Den som undergår fängelse på viss tid må, *om det kan antagas främja hans anpassning i samhället*, villkorligt frigivas sedan två tredjedelar av tiden, dock minst fyra månader, avtjänats (fakultativ villkorlig frigivning).

Vid prövning av fråga om fakultativ villkorlig frigivning skall särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasättes, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen.

Den som undergår fängelse på viss tid må villkorligt frigivas sedan två tredjedelar av tiden eller, om särskilda skäl föreligga, halva tiden avtjänats. Frigivning må dock ej ske förrän verkställigheten pågått minst fyra månader.

7 §.

Den som undergår fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigivas när han avtjänat fem sjättedelar av tiden (obligatorisk villkorlig frigivning).

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skall särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasättes, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen.

8 §.

Verkställas samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6

Verkställas samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6 §

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

och 7 §§ hänsyn tagas till den sammanlagda fängelsetiden. Som fängelse anses härvid även förvandlingsstraff för böter.

Om verkställighetstiden, — — — bestraffningen verkställts.

Såsom avtjänad — — — — — 3 § sägs.

9 §.

Fråga om *fakultativ* villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör.

Beslut om obligatorisk villkorlig frigivning meddelas av styresmannen vid fångvårdsanstalten.

Fråga om villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör.

10 §.

I beslut om villkorlig frigivning skall fastställas en prøvotid *motsvarande den tid som vid frigivningen återstår av straffet, dock minst ett år.*

I beslut om villkorlig frigivning skall fastställas en prøvotid *av minst ett och högst tre år eller, om den tid som vid frigivningen återstår av straffet överstiger tre år, högst fem år.*

23 §.

Förklaras villkorligt medgiven frihet förverkad, skall med avseende å frågan om ny villkorlig frigivning återstoden av straffet anses såsom nytt straff. Dömes icke den frigivne samtidigt till fängelse på viss tid, må dock *fakultativ* villkorlig frigivning äga rum ändå att tid som i 6 § sägs icke gått till ända.

Förklaras villkorligt medgiven frihet förverkad, skall med avseende å frågan om ny villkorlig frigivning återstoden av straffet anses såsom nytt straff. Dömes icke den frigivne samtidigt till fängelse på viss tid, må dock villkorlig frigivning äga rum ändå att tid som i 6 § sägs icke gått till ända.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966. Den som då undergår fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigivas från detta straff senast när han avtjänat fem sjättedelar av tiden.

2) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 20 mars 1964 (nr 163)
om införande av brottsbalken

Härigenom förordnas, att 16 § lagen den 20 mars 1964 om införande av brottsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

16 §.

Vad i 26 kap. 9 § första stycket brottsbalken stadgas om att fråga angående *fakultativ* villkorlig frigivning prövas av övervakningsnämnd skall icke äga tillämpning i den mån Konungen så förordnar. I fråga om prövningen av *fakultativ* villkorlig frigivning av dömda, vilka omfattas av förordnande som nu avses, skall gälla följande.

1. Beslut om *fakultativ* villkorlig frigivning meddelas av den kriminalvårdsnämnd varom förmäles i 37 kap. 3 § brottsbalken.

2. Finner den — — — — — äga tillämpning.

Vad i 26 kap. 9 § brottsbalken stadgas om att fråga angående villkorlig frigivning prövas av övervakningsnämnd skall icke äga tillämpning i den mån Konungen så förordnar. I fråga om prövningen av villkorlig frigivning av dömda, vilka omfattas av förordnande som nu avses, skall gälla följande.

1. Beslut om villkorlig frigivning meddelas av den kriminalvårdsnämnd varom förmäles i 37 kap. 3 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

3) Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541)
om behandling i fångvårdsanstalt**

Härigenom förordnas, att 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 om behandling i fångvårdsanstalt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***17 §.**

För den som börjat undergå fängelse på viss tid skall kriminalvårdsstyrelsen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut *eller, om obligatorisk villkorlig frigivning kommer i fråga, den dag då sådan frigivning skall äga rum; tillika skall fastställas den dag då fakultativ villkorlig frigivning tidigast kan ske.*

När ändring — — — — — i ärendet.

För den som börjat undergå fängelse på viss tid skall kriminalvårdsstyrelsen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut. *Överstiger strafftiden fyra månader, skall styrelsen därjämte angiva den eller de dagar som äro av betydelse för tillämpning av 26 kap. 6 § brottsbalken.*

50 §.

Om det prövas erforderligt för ordnande av de förhållanden, i vilka den intagne kommer att försättas vid frigivningen, må han erhålla tillstånd att, efter den dag då *villkorlig frigivning tidigast kan ske*, lämna anstalten för en tid av högst fjorton dagar.

Tiden för — — — — — äro däremot.

Om det prövas erforderligt för ordnande av de förhållanden, i vilka den intagne kommer att försättas vid frigivningen, må han erhålla tillstånd att efter den dag då *två tredjedelar av strafftiden, dock minst fyra månader, gått till ända* lämna anstalten för en tid av högst fjorton dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

4) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197)
om allmänt kriminalregister

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 22 maj 1963 om allmänt kriminalregister¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Registret skall — — — — — anteckning om

1. intagning i och frigivning från anstalt av den som dömts till fängelse, med angivande vid villkorlig frigivning av den återstående *strafftidens längd*; samt

2. anstaltsvårdens början, — — — — —

1. intagning i och frigivning från anstalt av den som dömts till fängelse, med angivande vid villkorlig frigivning av *prövotiden och den återstående strafftiden*; samt

— — — — — sådan påföljd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

¹ Senaste lydelse av 4 § se 1964:549.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 1 oktober 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i brottsbalken m. m.* samt anför.

Inledning

Trots ganska betydande skiljaktigheter i de straffrättsliga reaktionssystemen pågår alltsedan den 1 januari 1964 ett samarbete mellan de nordiska länderna angående verkställighet av vissa brottspåföljder. Samarbetet avser bl. a. verkställighet av domar på frihetsstraff. Enligt lagstiftningen i varje nordiskt land ingår villkorlig frigivning som ett led i verkställigheten av sådant straff. Innebörden av villkorlig frigivning är att den dömda inte behöver avtjäna hela den i domen bestämda strafftiden utan får en del av denna utbytt mot kriminalvård i frihet. Reglerna om villkorlig frigivning skiljer sig dock på väsentliga punkter från ett nordiskt land till ett annat.

Vid nordiskt justitieministermöte i Oslo den 8 december 1964 enades man om att uppdra åt Nordiska straffrättskommittén att utreda frågan om enhetliga regler om villkorlig frigivning.

Som underlag för frågans behandling inom Nordiska straffrättskommittén framlades för Sveriges del i en departementspromemoria (Stencil Ju 1965: 3) ett utkast till lag om ändring i brottsbalken. Utkastet torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgetts av riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, kriminalvårdsstyrelsen, kriminalvårdsnämnden, Sveriges advo-

katsamfund, Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter samt Svenska fångvårdssällskapet.

Riksåklagarämbetet har överlämnat yttranden, dels av överåklagaren i Stockholm som bifogat yttranden från chefsåklagaren Nylund och t. f. chefsåklagaren Österberg, dels av överåklagaren i Malmö och dels av länsåklagaren i Blekinge län.

Nordiska straffrättskommittén har behandlat frågan om enhetliga regler om villkorlig frigivning vid sammanträden i Köpenhamn den 19 och 20 mars 1965 och i Reykjavik den 26—28 augusti 1965. Enligt vad jag inhämtat från kommittén har inom denna enighet uppnåtts om enhetliga regler om de formella förutsättningarna för villkorlig frigivning och om prövotidens längd. För svensk del innebär detta att brottsbalkens bestämmelser om villkorlig frigivning bör ändras.

Jag anhåller nu att få uppta detta ärende till behandling.

Gällande rätt m. m.

Nu gällande bestämmelser om villkorlig frigivning finns i 26 kap. brottsbalken. Enligt dessa förekommer såväl fakultativ (6 §) som obligatorisk (7 §) villkorlig frigivning från fängelse. Fakultativ villkorlig frigivning kan ske sedan två tredjedelar av strafftiden, dock minst fyra månader, har avtjänats. Sådan frigivning må beslutas, om det kan antas främja den dömdes anpassning i samhället. Vid prövningen av fråga härom skall särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasätts, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen. Obligatorisk villkorlig frigivning skall ske, när den som undergår fängelse på viss tid, inte under sex månader, har avtjänat fem sjättedelar av tiden.

Fråga om fakultativ villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör. Beslut om obligatorisk villkorlig frigivning meddelas av styresmannen vid anstalten (9 §). Enligt kungörelsen den 6 november 1964 (nr 631) angående viss inskränkning i övervakningsnämnds befogenhet att pröva fråga om fakultativ villkorlig frigivning är sådan nämnd dock inte behörig att besluta frigivning av den som undergår fängelse i mer än ett år. Beträffande sådan intagen meddelas beslutet av kriminalvårdsnämnden, men övervakningsnämnden är skyldig att med eget yttrande hänskjuta frågan om frigivning till kriminalvårdsnämndens prövning, när övervakningsnämnden finner att den intagne bör friges eller när han själv ansöker därom (16 § brottsbalkens promulgationslag). I de fall då det ankommer på övervakningsnämnd att meddela beslut i ärende om villkorlig frigivning äger den dömdes hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämndens beslut

(37 kap. 7 § första stycket brottsbalken). Mot beslut av kriminalvårdsnämnden får talan inte föras (37 kap. 11 § brottsbalken).

I beslut om villkorlig frigivning skall fastställas en prøvotid motsvarande den tid som vid frigivningen återstår av straffet, dock minst ett år (26 kap. 10 § brottsbalken). Under prøvotiden skall den frigivne i princip stå under övervakning. Finnes vid frigivningen eller senare att övervakning inte är erforderlig, kan dock beslutas att övervakning inte skall äga rum. Så länge prøvotiden varar, kan den frigivne ställas under övervakning, när skäl är därtill (11 §). Övervakningen handhas av övervakningsnämnd. Övervakare förordnas av övervakningsnämnden eller av kriminalvårdsnämnden, när denna beslutar om fakultativ villkorlig frigivning (26 kap. 12 § första stycket brottsbalken och 16 § brottsbalkens promulgationslag). Till övervakare förordnas skyddskonsulent, skyddsassistent eller annan lämplig person. Om till övervakare förordnats annan än skyddskonsulent hos övervakningsnämnden, står övervakningen under överinseende av sådan konsulent (26 kap. 12 § andra stycket brottsbalken).

Vissa allmänna skötsamhetskrav ställs på den frigivne. Han skall sålunda hålla övervakaren underrättad om sin bostad och arbetsanställning, på kallelse inställa sig hos honom och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom (26 kap. 13 § brottsbalken). Han är vidare skyldig att under prøvotiden föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt brottsbalken eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad som står i hans förmåga för att fullgöra denna skyldighet (14 §). Särskilda föreskrifter kan också meddelas rörande vad den frigivne har att iaktta under prøvotiden. Sådan föreskrift kan avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, allt under viss tid, högst ett år åt gången, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkoholhaltiga drycker. Annan liknande föreskrift kan också meddelas. Om det finnes erforderligt, kan föreskrivas att den frigivne skall i eller utom sjukhus eller annan dylik inrättning underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling. Har den frigivne förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, kan föreskrifter meddelas rörande tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande (15 §). Föreskrift meddelas av övervakningsnämnden. Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder det, äger övervakningsnämnden ändra meddelad föreskrift eller meddela ny föreskrift (16 §). Föreskrift kan också meddelas av kriminalvårdsnämnden, när denna beslutar om villkorlig frigivning (16 § promulgationslagen).

Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom till följd av frigivningen, kan övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller

meddela föreskrift, efter omständigheterna besluta att varning skall meddelas den frigivne, förlänga prövotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden eller förelägga honom vid vite att iaktta meddelad föreskrift (26 kap. 18 § brottsbalken). Kan det antas att villkorligt frigiven som har åsidosatt sina åligganden inte skall låta sig rätta genom sådan åtgärd, äger övervakningsnämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad (19 §). När fråga har uppkommit om att vidta åtgärd i anledning av misskötsamhet, kan övervakningsnämnden förordna att den frigivne skall omhändertas i avbidan på vidare förordnande (22 §). Förverkande kan ske också i anledning av nytt brott. Döms den frigivne för detta till fängelse på viss tid, skall förverkande ske, om inte särskilda skäl är däremot (34 kap. 4 §). Sker förverkande, anses återstoden av straffet som nytt straff med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning. Döms den frigivne inte samtidigt till fängelse på viss tid, kan dock fakultativ villkorlig frigivning ske innan den tid som sägs i 6 § har gått till ända (26 kap. 23 §).

Villkorlig frigivning av livstidsfångar förekommer endast efter beslut om nåd.

Före brottsbalkens ikraftträdande fanns bestämmelserna på området i lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning. Enligt lagens ursprungliga lydelse utgjorde den minsta strafftid, som den dömda skulle ha avtjänat innan fakultativ villkorlig frigivning fick ske, åtta månader. Minimitiden sänktes till fyra månader genom en år 1961 vidtagen lagändring, som trädde i kraft den 1 juli samma år. Som förutsättning för fakultativ villkorlig frigivning gällde enligt 1943 års lag att det med fog kunde antas att den dömda efter frigivningen skulle förhålla sig väl. Vid prövningen av frågan om sådan frigivning skulle beaktas, bl. a., brottets beskaffenhet, dess orsaker och omständigheterna vid detsamma samt den dömdes tidigareandel. Fråga om fakultativ villkorlig frigivning prövades av fängvårdsstyrelsen i förstärkt sammansättning och det ankom också på den förstärkta styrelsen att ingripa mot villkorligt frigivna som misskötte sig. För fakultativ villkorlig frigivning krävdes att den dömda gjorde ansökan därom. Enligt brottsbalken ingår det däremot som ett normalt led i verkställigheten att pröva, huruvida förutsättningar för sådan frigivning föreligger. Något initiativ krävs alltså inte från den dömdes sida och för villkorlig frigivning förutsätts inte heller att han samtycker därtill.

Flertalet av dem som döms till frihetsstraff blir frigivna utan eftervård. Under år 1964 frigavs sålunda 7 094 personer efter utståndet straff, medan antalet av dem som blev villkorligt frigivna utgjorde 3 352. Av dessa frigavs 1 483 fakultativt och 1 869 obligatoriskt. Under samma år frigavs 3 433 intagna med en strafftid av mer än fyra månader. Av dessa underlät 1 147 eller 33,4 % att göra ansökan om fakultativ villkorlig frigivning.

Brottsbalkens ikraftträdande har inte medfört någon utvidgning av tillämpningsområdet för villkorlig frigivning. Däremot har den nya ordningen lett till en förskjutning från obligatorisk till fakultativ villkorlig frigivning. Enligt preliminära uppgifter frigavs under första halvåret 1965 1 800 intagna villkorligt, varav 1 043 (57,9 %) fakultativt och 757 (42,1 %) obligatoriskt. Motsvarande siffror för första halvåret 1964 var 1 661 villkorligt frigivna, varav 724 (43,6 %) fakultativt och 937 (56,4 %) obligatoriskt.

Lagstiftningen i övriga nordiska länder

Beträffande villkorlig frigivning gäller i de övriga nordiska länderna i huvudsak följande.

Danmark: I Danmark förekommer två former av tidsbestämda frihetsstraff, hæfte och fængsel. Villkorlig frigivning sker inte från hæfte, som i praxis inte förekommer på längre tid än 60 dagar. Däremot förekommer sådan frigivning från fængsel. Enligt hittills gällande regler kunde den dömda bli villkorligt frigiven sedan han avtjänat två tredjedelar av strafftiden, dock minst nio månader. Han kunde även friges när hälften av strafftiden, dock minst fyra månader, avtjänats, om särskilda skäl talade därför. Prövotiden utgjordes av den återstående strafftiden, dock minst två år. Enligt nyligen beslutade ändringar i strafflagen, vilka träder i kraft den 1 oktober 1965, har minimitiden för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden sänkts från nio till fyra månader. Även i fråga om prövotidens längd har införts ändrade regler. Prövotiden skall nu fastställas till minst ett och högst tre år. Om den återstående strafftiden överstiger tre år, kan prövotiden dock fastställas till högst fem år. Vid misskötsamhet från den dömdes sida gäller att prövotiden kan förlängas inom den sålunda angivna ramen. Den villkorliga frigivningen är i allmänhet förenad med tillsyn. Livstidsfångar friges endast efter benådning. Möjligheten till villkorlig frigivning efter hälften av strafftiden har utnyttjats endast sparsamt. Antalet fall utgjorde under åren 1961—1964 i genomsnitt 77,5 per år. Villkorlig frigivning enligt 2/3-regeln har skett i ca 80 % av de fall där regeln varit tillämplig.

Finland: Den som dömts till tidsbestämt frihetsstraff — tukthus eller fängelse — och utstätt minst sex månader kan bli villkorligt frigiven efter hälften av straffet eller, i fråga om återfallsförbrytare, efter två tredjedelar av strafftiden. Obligatorisk villkorlig frigivning sker — om inte annat förordnas — när en sjättedel av straffet återstår. Även i detta fall skall minst sex månader vara avtjänade. Prövotiden utgörs av återstående strafftid, ökad med ett år, dock högst fem år. Prövotiden kan förlängas med högst två år. Tillsyn under prövotiden etableras alltid vid såväl fakultativ som obligatorisk villkorlig frigivning. Livstidsfångar friges efter benådning. År 1964

uppgick antalet fakultativt villkorligt frigivna till 2 873 och antalet obligatoriskt villkorligt frigivna till 998. Undantag från regeln om obligatorisk villkorlig frigivning skedde 1962 i 10,3 % beträffande tukthusfångar och 6,4 % beträffande fängelsefångar.

Island: Villkorlig frigivning kan ske från fängelse, när två tredjedelar av strafftiden, dock minst åtta månader, avtjänats. Prövotiden utgörs av återstående strafftid, dock minst två år, och är förenad med övervakning. Från den andra formen av frihetsstraff, varðhald, sker inte villkorlig frigivning.

Norge: Liksom i Danmark finns straffarterna fängelse och hefte. Villkorlig frigivning kan äga rum endast från fängelse, inte från hefte. Den sistnämnda straffarten tillämpas emellertid sedan länge inte alls. Villkorlig frigivning kan ske sedan två tredjedelar av strafftiden, dock minst fyra månader, avtjänats. Om särskilda omständigheter föreligger, kan den som dömts till fängelse i tre år eller däröver villkorligt frigives, när han avtjänat hälften av straffet. Livstidsfångar kan villkorligt frigives efter tolv år. Prövotiden utgörs av återstående strafftid, dock minst två år. För livstidsfångar är prövotiden tio år. Den villkorliga frigivningen är i allmänhet förenad med tillsyn. Praxis i fråga om beviljande av villkorlig frigivning är tämligen restriktiv. Villkorlig frigivning synes inte förekomma i mer än 45—50 % av de fall där sådan frigivning kan ske.

Det nordiska verkställighetssamarbetet

Lagen den 22 maj 1963 (nr 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. trädde i kraft den 1 juli 1963. Enligt dess 36 § ankommer det på Kungl. Maj:t att förordna om tillämpningen av lagen i förhållande till vart och ett av de övriga nordiska länderna. Enligt kungörelse den 22 november 1963 (nr 571) har den svenska lagen trätt i tillämpning i förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge den 1 januari 1964. Då motsvarande beslut meddelats i de övriga nordiska länderna, tog det avsedda samarbetet sin början sistnämnda dag.

Verkställighetssamarbetet omfattar — förutom bötesdomar och övervakning av villkorligt dömda — domar på frihetsstraff och övervakning av villkorligt frigivna. I dessa hänseenden innehåller den svenska lagen bl. a. följande bestämmelser.

I Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad dom, varigenom dömts, i Danmark till fängelse eller hæfte, i Finland till tukthus eller fängelse, i Island till fängelse eller varðhald och i Norge till fängelse eller hefte, må på begäran verkställas här i riket, om den dömde när verkställighet skall ske är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige. Uppehåller han sig här i riket, må även eljest domen verkställas här, om det med hänsyn till om-

ständigheterna finnes lämpligast (5 §). Bifalls framställning om verkställighet här i riket, skall i beslutet därom det ådömda straffet omräknas till fängelse på lika lång tid (6 §). Det till fängelse omvandlade straffet är verkställbart som om straffet ådömts här i riket genom dom, som vunnit laga kraft (7 §).

Här i riket meddelad dom, varigenom dömts till fängelse, må verkställas i Danmark, Finland, Island eller Norge om den dömden när verkställighet skall ske är medborgare eller har hemvist i den andra staten. Uppehåller han sig i någon av nämnda stater, må även eljest domen verkställas där, om det med hänsyn till omständigheterna finnes lämpligast (8 §).

Övervakning av den, som i Danmark, Finland, Island eller Norge villkorligt frigivits efter avtjänande, i Danmark av fængsel, i Finland av tukthus eller fängelse, i Island av fangelsi eller i Norge av fengsel, kan på begäran anordnas här i riket (10 §). Vad för den frigivne är bestämt angående prövotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett skall gälla som om frigivningen ägt rum här i riket. Föreskrifter angående den frigivnes åligganden, som meddelats i anslutning till den villkorliga frigivningen, äger tillämpning, om vederbörande övervakningsnämnd inte förordnar annat. I övrigt äger svensk lags regler om villkorlig frigivning tillämpning beträffande den hit överflyttade övervakningen, dock med det undantaget att prövotiden inte får förlängas (12 §).

Övervakning av den, som här i riket villkorligt frigivits, kan överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge (15 §).

Det nordiska samarbetet under tiden den 1 januari—den 31 december 1964 i fråga om verkställighet av frihetsstraff framgår av följande uppställning.

Domsland	Verkställighet i					Summa
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	—	14	—	37	64	115
Finland	—	—	—	—	41	41
Island	—	—	—	—	—	—
Norge	4	2	—	—	18	24
Sverige	26	113	—	39	—	178
Summa	30	129	—	76	123	358

Departementspromemorian

I promemorian anføres att den nordiska verkställighetslagstiftningen inte har varit i kraft mer än drygt ett år. Erfarenheterna av hur lagstiftningen i praktiken har fungerat är därför begränsade. Det har emellertid redan visat sig att de skiljaktigheter som föreligger i de olika ländernas lagstiftningar såvitt angår villkorlig frigivning har föranlett vissa olägenheter. Detta förhållande talar för att man företar en översyn av bestämmelserna på detta

område. Principerna för villkorlig frigivning är i huvudsak desamma i alla de nordiska länderna och skiljaktigheterna bottnar knappast i skilda kriminalpolitiska värderingar.

I Finland och Sverige förekommer villkorlig frigivning både i den fakultativa och den obligatoriska formen, medan de andra länderna har endast fakultativ villkorlig frigivning. Regeln om obligatorisk villkorlig frigivning är i Finland inte undantagslös. Den som i Sverige undergår fängelse på t. ex. ett år blir däremot utan undantag villkorligt frigiven senast på den dag då han avtjänat tio månader av tiden. Flyttas verkställigheten till Danmark, har den dömde visserligen större utsikter att bli frigiven före tiomånadersdagen men kan å andra sidan bli tvungen att avtjäna hela straffet. Fakultativ villkorlig frigivning tillämpas nämligen i större utsträckning i Danmark än i Sverige men en avsevärd del av de dömda får avtjäna hela straffet. Denna olikhet inger betänkligheter med hänsyn till verkställighetssamarbetet. I Sverige har före brottsbalkens antagande, bl. a. inom eftervårdsutredningen, uttalats sympatier för att slopa den obligatoriska villkorliga frigivningen. För denna form av villkorlig frigivning talar främst det förhållandet att den innebär en garanti för att var och en som döms till en längre tids frihetsstraff blir föremål för eftervård. Regeln skapar också större rättssäkerhet än vid fakultativ villkorlig frigivning, eftersom den inte på samma sätt inför ett moment av tidsbestämmdhet. Å andra sidan är den obligatoriska villkorliga frigivningen underlägsen den fakultativa från behandlingssynpunkt. Kriminalpolitiska skäl talar sålunda för ett system med enbart fakultativ villkorlig frigivning. Om ett slopande av den obligatoriska villkorliga frigivningen kan bidra till större likformighet inom Norden, bör en sådan reform därför kunna genomföras. Med den betydelse som man i Sverige tillmäter eftervården får sloandet av den obligatoriska villkorliga frigivningen dock inte leda till att de dömda annat än undantagsvis vägras villkorlig frigivning. Utrymmet för att bestämma lämplig frigivningsdag kommer dock att vidgas.

Den materiella förutsättningen för villkorlig frigivning anges i lagstiftningarna med skiftande uttryckssätt. Även om praxis är ganska olika torde man i stort sett i alla länderna anlägga samma betraktelsesätt vid prövning av frågor om villkorlig frigivning. Från synpunkten av det nordiska verkställighetssamarbetet kan det därför inte anses särskilt angeläget att eftersträva större likformighet i detta hänseende. I och för sig finns det inte anledning att föreslå ändring av den formulering som har kommit till användning i brottsbalken. Slopas den obligatoriska villkorliga frigivningen, kan det emellertid ifrågasättas, om inte detta förhållande bör föranleda jämkning av den nuvarande förutsättningen för sådan frigivning i dess fakultativa form för att ange att villkorlig frigivning är avsedd som ett regelmässigt led i behandlingen. Frågan bör gälla inte om villkorlig frigivning skall ske utan när den bör ske. Önskemålet om nordisk likformighet synes emel-

lertid tala mot en ändring som innebär att tillgången till villkorlig frigivning vidgas.

Annorlunda förhåller det sig med bestämmelserna om den tidpunkt då villkorlig frigivning tidigast kan ske. På detta område är skiljaktigheterna mycket påtagliga och av väsentlig praktisk betydelse. I alla länderna krävs att den dömde har avtjänat dels en viss kvotdel av strafftiden och dels en viss minimitid. I båda dessa hänseenden bör likformighet eftersträvas.

I alla länderna kan villkorlig frigivning ske, sedan den dömde har avtjänat två tredjedelar av strafftiden. Dessutom finns i Danmark, Finland och Norge möjlighet till sådan frigivning efter hälften av strafftiden. I Danmark och Norge är regeln av supplementär natur och närmast avsedd för fall av nådekaraktär. I Finland är det fråga om en huvudregel men den gäller inte för återfallsförbrytare. När man vill finna en enhetlig regel, bör det inte ifrågakomma att begränsa det utrymme som nu finns för villkorlig frigivning. Det bör därför även i Sverige finnas möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Härvid uppkommer frågan om regeln bör gälla generellt eller vara supplementär till 2/3-regeln.

Fakultativ villkorlig frigivning har i Sverige använts i avsevärt större omfattning under de senaste åren än tidigare. Någon statistik som visar vilken betydelse detta haft för kriminalitetsutvecklingen finns inte. Det har emellertid uppgetts att den ökade användningen av sådan frigivning har medfört en väsentlig förbättring av anstaltsdisciplinen och några negativa verkningar synes inte ha framträtt. Mycket talar för att man nu ytterligare vidgar tillämpningsområdet för villkorlig frigivning. Man kan därigenom på ett tidigare stadium avbryta en anstaltsbehandling som inte längre är påkallad från individualpreventiv synpunkt. Det blir också större möjlighet att välja den frigivningsdag som är lämpligast i varje särskilt fall. Tillräckliga skäl att begränsa en 1/2-regel till vissa fall föreligger inte. Övervägande skäl talar i stället för att den nuvarande 2/3-regeln byts ut mot en 1/2-regel.

Vad angår minimitid gäller i Danmark, Norge och Sverige att villkorlig frigivning kan ske tidigast efter fyra månader, i Finland tidigast efter sex månader och i Island tidigast efter åtta månader. I de tre förstnämnda länderna förekommer dessutom en högre minimigräns. Danmark har en gräns vid nio månader för tillämpning av 2/3-regeln. Förslag föreligger dock om att sänka denna gräns till fyra månader. I Norge är minimistrafftiden för tillämpning av 1/2-regeln tre år och i Sverige måste strafftiden uppgå till minst sex månader för att 5/6-regeln skall träda i tillämpning. Med hänsyn till de regler som sålunda gäller kan det synas ligga nära till hands att söka nå enighet om en minimitid för 1/2-regeln av fyra månader. Från svensk synpunkt är det emellertid önskvärt att ytterligare något vidga tillämpningsområdet för villkorlig frigivning. Den nuvarande fyramånadersgränsen är att se mot bakgrund av kravet på minst sex månaders strafftid för obligatorisk

vilkorlig frigivning ($2/3 \times 6 = 4$). Med en $1/2$ -regel är det med hänsyn härtill följdriktigt att sänka gränsen till tre månader. Slopas den obligatoriska villkorliga frigivningen, kan man visserligen bortse från denna synpunkt. Emellertid synes det i och för sig kriminalpolitiskt motiverat att på detta sätt ytterligare vidga tillämpningsområdet för villkorlig frigivning. Anstaltsklientelet kan uppdelas i två grupper, de som har strafftider över tre månader och de som har strafftider på tre månader och därunder. Den senare gruppen torde till största delen bestå av lagöverträdare som dömts till fängelse av övervägande allmänpreventiva skäl och beträffande vilka det inte föreligger något framträdande behov av eftervård. För denna grupp gäller dessutom vissa särregler i fråga om behandlingen under anstaltstiden. De som undergår fängelse på längre tid än tre månader torde som regel behöva eftervårdande behandling och strafftiden är tillräckligt lång för att det skall vara motiverat att använda villkorlig frigivning också som en belöning för skötsamhet under anstaltstiden. Av dessa skäl föreslås därför att minimistiden fastställs till tre månader.

Hittills har reglerna om förutsättningarna för villkorlig frigivning behandlats. Också i fråga om utformningen av bestämmelserna om eftervården bör större likformighet eftersträvas. Vad angår övervakning och den frigivnes åligganden under prøvotiden föreligger skiljaktigheter i lagstiftningarna men dessa är av övervägande formell natur. De reella skillnader som finns sammanhänger närmast med att frivården är organiserad på olika sätt i länderna. Det finns inte anledning att i detta hänseende frångå den ordning som har fastslagits i brottsbalken. Däremot bör frågan om prøvotidens längd uppmärksammas.

I Danmark, Island, Norge och Sverige motsvarar prøvotiden i princip den vid frigivningen återstående strafftiden. Regeln härom har emellertid kompletterats med en föreskrift om att prøvotiden alltid skall uppgå till en viss minsta tid, i Danmark, Island och Norge två år och i Sverige ett år. Denna föreskrift blir tillämplig i de flesta fall, eftersom det är relativt sällan som straffåterstoden överstiger de angivna minimigränserna. Finland har en annan konstruktion. Där utgör prøvotiden ett år utöver den återstående strafftiden, dock högst fem år. Före brottsbalkens ikraftträdande var den kortaste prøvotiden i Sverige endast sex månader och det har alltså nyligen skett en förlängning. Alltjämt har Sverige den kortaste prøvotiden av de nordiska länderna. En prøvotid av ett år är utan tvivel i många fall alltför kort för det ofta ganska starkt kriminellt belastade klientel som det här rör sig om. Mot en förlängning talar i viss mån att prøvotiden kan komma att stå i disproportion till den del av straffet, kanske en eller annan månad, som villkorligt efterges. Ett annat skäl är att organisationen för eftervård kan vara otillräckligt utbyggd för att kunna ta på sig en ökad belastning. Det skulle emellertid vara fördelaktigt att åtminstone i begränsad omfattning kunna fastställa den minsta prøvotiden till längre tid än ett år.

A andra sidan torde prøvotiden i regel inte behöva överstiga tre år annat än vid mycket långa strafftider. Det synes därför och för att uppnå större likformighet lämpligt att följa det förslag som föreligger i Danmark. Enligt detta skall prøvotidens längd bestämmas i anslutning till frigivningen inom en given ram, nämligen minst ett och högst tre år eller, om straffåterstoden överstiger tre år, högst fem år. Förslaget innebär vidare att prøvotiden kan förlängas intill samma maximum i anledning av misskötsamhet under prøvotidens lopp. Med en sådan regel blir förlängningsmöjligheten beroende av vilken prøvotid som fastställts vid frigivningen. Den i Sverige gällande ordningen, som innebär att prøvotiden kan förlängas med upp till ett år, synes vara att föredra. Någon ändring av denna bestämmelse föreslås därför inte. I övrigt föreslås samma regel som i Danmark. Godtas denna lösning i övriga nordiska länder, synes det förbud mot förlängning av prøvotid som gäller enligt nordiska verkställighetslagen kunna upphävas.

Slutligen berörs i promemorian också frågan om villkorlig frigivning från livstids frihetsstraff. Som framgår av redogörelsen för gällande bestämmelser kan den som undergår sådant straff i Norge bli villkorligt frigiven efter tolv år. I de övriga nordiska länderna sker frigivning endast efter benådning. Frågan torde ha ringa praktisk betydelse för det nordiska verkställighetssamarbetet. Tillräckliga skäl föreligger därför inte att i detta sammanhang föreslå någon ändring av gällande ordning.

Yttrandena

Det i promemorian framlagda lagförslaget har i stort sett fått ett positivt mottagande av samtliga remissinstanser utom riksåklagarämbetet, överåklagaren och chefsåklagarna i Stockholm samt länsåklagaren i Blekinge län.

Vad beträffar de allmänna synpunkter och överväganden som har redovisats i promemorian är remissinstanserna ense om att det — mot bakgrunden av den gemensamma nordiska straffverkställigheten — i och för sig är önskvärt att största möjliga överensstämmelse uppnås mellan de nordiska ländernas verkställighetsregler. Delade meningar råder däremot om detta önskemål motiverar de föreslagna ändringarna av de svenska reglerna om villkorlig frigivning och om förslaget är ägnat att underlätta det nordiska samarbetet. *Sveriges advokatsamfund*, som anser det i hög grad otillfredsställande att straff som ådömts i ett av de nordiska länderna skall få olika utformning beroende på var det avtjänas, tillstyrker ändringarna under framhållande att man bör sikta mot en fullt enhetlig lösning av verkställigheten. Uttalanden i samma riktning har

gjorts av *Svenska fångvårdssällskapet* och *Föreningen Sveriges skyddskon-sulenter och skyddsassistenter*. Också *hovrätten för Västra Sverige* tillstyr-ker i princip förslaget under anförande att det är ägnat att skapa större enhetlighet i det nordiska verkställighets-samarbetet. *Kriminalvårdsnämnden* intar i huvudsak en liknande ståndpunkt. Nämnden framhåller att det nordiska samarbetet synes ha fått en lovande start och att det från olika synpunkter måste anses mycket angeläget att förutsättningar skapas för ytterligare utökat samarbete inom kriminalvården. Några ändringar bör inte vidtas som kan medföra en längre gående splittring av frigivnings-reglerna i de olika länderna än den som nu förekommer. De i promemorian föreslagna ändringarna är i huvudsak inte av en sådan art. Dock undandrar det sig nämndens bedömning om det är lämpligt att de svenska reglerna ändras innan Nordiska straffrättskommittén har slutfört sitt uppdrag att utreda frågan om enhetliga regler för villkorlig frigivning. Enligt *hovrätten över Skåne och Blekinge* kan olägenheterna av skillnaderna mellan de nordiska ländernas regler om villkorlig frigivning knappast avlägsnas enbart genom att lagreglerna jämkas på sådant sätt att de kommer att formellt överensstämma. De intagnas föreställning att verkställighet i det ena eller andra landet är för dem mera fördelaktig beror inte på lagreglernas innehåll utan på den faktiska tillämpningen. Endast om också denna i stora drag görs enhetlig kan olägenheterna undanröjas. Hovrätten vill dock framhålla att redan tillkomsten av överensstämmande lagregler ökar möjligheterna för verkställighetsorganen att i särskilda frigivningsärenden ta hänsyn till den praxis som råder i det andra landet.

I motsats till tidigare angivna remissinstanser vill *chefsåklagaren Nylund* ifrågasätta huruvida önskemålet om största möjliga överensstämmelse mellan de nordiska ländernas verkställighetslagstiftning motiverar en ändring av de nuvarande reglerna om villkorlig frigivning. Eftersom det rör sig om endast ett fåtal personer som avtjänar straff här efter dom i annat nordiskt land kan det enligt hans mening knappast vara nödvändigt att av den anledningen ändra på de bestämmelser som gäller ett relativt stort antal intagna — 3 433 personer frigavs villkorligt år 1964. *Länsåklaga-ren i Blekinge län* anlägger liknande synpunkter och framhåller vidare att med hänsyn till den korta tid som förflutit, sedan den nordiska verk-ställighetslagstiftningen trädde i kraft, ytterligare erfarenheter av lagstift-ningen bör avvaktas innan arbetet på en ny reform påbörjas. Enligt *riks-åklagarämbetet* är de föreslagna ändringarna inte ägnade att leda till större enhetlighet inom de nordiska länderna utan snarare tvärtom. Som exempel anför ämbetet bl. a. att den föreslagna möjligheten till villkorlig frigivning utan legala inskränkningar efter halva strafftiden är mera långtgående än motsvarande regler i de andra länderna. Ämbetet efterlyser vidare en ut-redning beträffande straffmättningspraxis i de olika länderna under an-förande att mera påtagliga olikheter i detta hänseende kan inverka på be-

dömningen av frågan huruvida en i annat land etablerad ordning för villkorlig frigivning är lämplig även för vårt lands vidkommande.

Riksåklagarämbetet anser vidare i likhet med *länsåklagaren i Blekinge län*, *chefsåklagaren Nylund* och *t. f. chefsåklagaren Österberg* att det är anmärkningsvärt att ändringar föreslås i brottsbalkens påföljdssystem som har införts efter ingående överväganden och trätt i kraft så sent som den 1 januari 1965. Enligt *hovrätten över Skåne och Blekinge* kan en viss tvekan att nu göra en reform av reglerna om villkorlig frigivning inställa sig med tanke på att någon erfarenhet ännu inte har hunnit insamlas av brottsbalkens tillämpning och övervakningsnämndernas verksamhet. Ändringar i påföljdssystemet bör enligt *riksåklagarämbetets* mening inte vidtas utan att tungt vägande skäl för en ändring kan påvisas. Enligt ämbetet har sådana skäl inte redovisats i promemorian utan frågan om det är lämpligt att göra fängelse till en relativt tidsbestämd påföljd bör ytterligare utredas. Exempelvis måste utredas vilka konsekvenser som förslagets genomförande kan komma att få i fråga om domstolarnas straffmätning.

Ovisshet i fråga om det utdömda frihetsstraffets längd kan enligt *t. f. chefsåklagaren Österberg* leda till skärpt straffmätning. Liknande synpunkter har anförts av *länsåklagaren i Blekinge län*. I motsats härtill förutsätter *Sveriges advokatsamfund* som självklart att domstolarna vid sin straffmätning inte skall ta hänsyn till den utvidgade möjligheten att erhålla villkorlig frigivning.

Förslaget att den obligatoriska villkorliga frigivningen slopas har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser, nämligen av *hovrätten för Västra Sverige*, *kriminalvårdsstyrelsen*, *kriminalvårdsnämnden*, *Sveriges advokatsamfund*, *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter*, *Svenska fångvårdssällskapet* och *överåklagaren i Malmö*. Enligt *kriminalvårdsstyrelsen* är man inom svensk kriminalvård i stort sett ense såväl om den fakultativa villkorliga frigivningens positiva betydelse som om att den obligatoriska formen har avsevärda nackdelar. Det senare innebär inte att man på ett avgörande sätt vill minska de villkorliga frigivningarnas antal utan enligt samstämmig mening bör så stora grupper som möjligt omfattas av villkorlig frigivning. Felet med den obligatoriska frigivningen — den s. k. sjätte delen — är att den kommer automatiskt på en aldeles bestämd dag, hur illa den intagne än har skött sig, hur enständigt han än avvisar varje förslag om hjälp och stöd. Det finns ett mindretal intagna som inte bör påtvingas någon övergångsbehandling och för vilka hotet att få avtjäna den lilla återstoden av straffet är en menlös gest av samhället. Enligt styrelsens mening är tiden nu inne att — som förslaget avser — sammangjuta de båda formerna av villkorlig frigivning till en enda, som bör komma till flitigt bruk och göra det möjligt för övervakningsnämnderna och kriminalvårdsnäm-

den att på ett från resocialiseringssynpunkt förnuftigt sätt anpassa frigivningen till såväl belöningsstanken som behovet av övergångsbehandling.

Av nu berörda remissinstanser har *hovrätten för Västra Sverige, kriminalvårdsnämnden, Sveriges advokatsamfund och Svenska fångvårds-sällskapet* velat särskilt understryka uttalandena i promemorian om eftervårdens betydelse och vikten av att den obligatoriska frigivningens slopande inte får medföra att de dömda annat än i undantagsfall vägras villkorlig frigivning. Sålunda har *kriminalvårdsnämnden* förutsatt att — om den obligatoriska formen avskaffas — frigivning skall kunna ske, företrädesvis då kort tid av straffet återstår, även om förutsättningarna för kriminalvård i frihet inte förefaller vara sådana som i regel bör krävas för fakultativ villkorlig frigivning. Enligt *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* har, trots nackdelarna med den obligatoriska villkorliga frigivningen, under åren mycket gott åstadkommits inom ramen för denna frigivningsform. När föreningen tillstyrker dess avskaffande är det under förväntan att den utvidgade fakultativa villkorliga frigivningen skall nå så många flera och att de som trots allt inte kan komma i fråga för villkorlig frigivning skall kunna tillföras stöd och hjälp under frivilliga former.

Överåklagaren i Malmö har anfört att det urskillningslösa obligatoriska frigivandet inte bör ske i fortsättningen. Man bör mera än hittills beakta att en inte alltför obetydlig del av fängelseklientelet utgörs av personer som inte låter sig rätta av frihetsstraff och att en villkorlig frigivning för deras vidkommande endast innebär att de får möjlighet att tidigare återfalla i brott.

I motsats till tidigare angivna remissinstanser har *hovrätten över Skåne och Blekinge* intagit en avvisande ståndpunkt till förslaget att avskaffa den obligatoriska villkorliga frigivningen. Enligt *hovrätten* bör det först göras en inventering av klientelet, de orsaker som för närvarande leder till att frigivningen sker obligatoriskt och inte fakultativt samt behovet av eftervårdande åtgärder. Därigenom skulle den praktiska effekten av förslaget i denna del bättre kunna bedömas. *Hovrätten* har vidare anfört att ett system med endast en form för villkorlig frigivning visserligen är enklare och på ett mera lättfattligt sätt understryker att det lönar sig för den intagne att sköta sig men att frågan inte bara gäller en jämförelse mellan fakultativ och obligatorisk villkorlig frigivning utan också vad som händer med dem som av olika skäl inte kommer i fråga till fakultativ frigivning. Man kan enligt *hovrätten* knappast bortse från att en frigivning helt utan övervakning och utan varje tvångsmedel är underlägsen även den nuvarande obligatoriska frigivningen. De riktlinjer som har angetts i promemorian för tillämpningen av de föreslagna reglerna om villkorlig frigivning — bl. a. att de dömda inte annat än undantagsvis bör vägras

villkorlig frigivning och att denna skall utgöra ett regelmässigt led i behandlingen — kommer knappast att kunna följas i praktiken. En viss del av de obligatoriskt frigivna är väl sådana som till följd av brott mot anstaltsdisciplinen eller på grund av sina personliga förhållanden i övrigt har fått en begäran om frigivning avslagen. I sådana fall kan man nöja sig med att flytta fram frigivningsdagen och behöver alltså inte helt avslå en begäran om frigivning. En stor del av de intagna som nu frigyes obligatoriskt är emellertid av olika skäl inte alls samarbetsvilliga. Åtskilliga ställer sig avvisande därför att de inte har någon önskan eller någon förmåga att uppfylla de krav som en övervakning medför. Bland dem finns en del sär-lingar, för vilka det över huvud taget är svårt att åstadkomma adekvata frigivningsförhållanden och som knappast kan anpassas i samhället utan stöd av inackorderingshem, vårdanstalt eller någon annan liknande anordning som för närvarande icke står till buds. Hovrätten ställer sig därför tvivlande till att det kommer att bli möjligt att annat än i fråga om det klientel som har mycket långa strafftider följa de i promemorian angivna riktlinjerna. Enligt hovrätten blir den sannolika följderna av ett slopande av den obligatoriska villkorliga frigivningen att praxis i frigivningsärenden ungefärligen anpassar sig till vad som nu är det vanliga i Danmark. Det skulle alltså innebära att en stor del av klientelet, kanske en femtedel eller en fjärdedel av dem som över huvud taget kan få villkorlig frigivning, kommer att avtjäna strafftiderna helt. För dem skulle lagändringen alltså innebära en förlängning av den faktiska strafftiden och åtskilliga av de sämst rustade skulle komma att släppas ut från anstalterna utan eftervård och utan övervakning.

Förslaget att den nuvarande 2/3-regeln byts ut mot en 1/2-regel har tillstyrkts i princip av samtliga remissinstanser utom riksåklagarämbetet, chefsåklagarna i Stockholm och länsåklagaren i Blekinge län.

Bland de myndigheter som har tillstyrkt förslaget har några velat särskilt betona att frigivning efter halva strafftiden inte bör ske mer eller mindre automatiskt utan reserveras för speciellt gynnsamma fall. Hit hör *hovrätten för Västra Sverige* och *kriminalvårdsnämnden*. Även *kriminalvårdsstyrelsen* har anfört att möjligheten till villkorlig frigivning så snart halva strafftiden avtjänats eller kort tid därefter bör användas i fall då från resocialiseringssynpunkt starka skäl för frigivning föreligger. Möjligheten bör samtidigt utnyttjas med återhållsamhet så att den av de intagna upplevs som en betydande förmån och sporrar till skötsamhet. Enligt styrelsen vore det av värde om lagtexten kunde utformas så att den ger anvisning om en sådan tillämpning. *Överåklagaren i Malmö* anser att frigivning redan efter halva strafftiden bör komma i fråga endast i undantagsfall och i

vart fall inte beträffande återfallsförbrytare. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har tillstyrkt förslaget under förutsättning att enighet nås därom mellan de nordiska länderna.

Kriminalvårdsstyrelsen, kriminalvårdsnämnden, Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter samt *Svenska fångvårdssällskapet* har framhållit att förslaget i denna del innebär en ökad belastning för de frivårdande organen och att behovet av ytterligare behandlingsresurser måste beaktas noga. Enligt *kriminalvårdsstyrelsen* är de personalmässiga verkningarna av förslaget på anstaltssidan svårare att förutse, men det kan antas att en genomsnittlig avkortning av anstaltstiderna kommer att medföra ökat arbete för de personalgrupper som är sysselsatta med intagnings- och utskrivningsfrågor. Enligt *Svenska fångvårdssällskapet* blir konsekvensen av förslaget en betydande variationsbredd från fall till fall i fråga om frigivningstidpunkt och av denna tidsobestämdhet beträffande straffet kan följa en ökad oro hos den intagne som kommer att återverka på anstaltsledningen, övervakningsnämnden och skyddskonsulenten. Erfarenheterna har visat att klientel med obestämd strafftid är mera svårskött än intagna med tidsbestämda straff. Det är dock möjligt att detta beror främst på att det som regel är svårare klientel som hänvisas till tidsbestämda reaktionsformer. Inte heller bör förbises att den tidsovisshet som det blir fråga om enligt förslaget inte har samma negativa färg som vid internering — där den intagne riskerar förlängning av tiden — utan i stället innebär något för den intagne positivt, dvs. ger honom möjlighet att bli fri tidigare. Detta bör kunna öka möjligheterna att aktivera den intagne till att medverka i den behandling som siktar mot en social rehabilitering.

Av de myndigheter som har avvisat förslaget om villkorlig frigivning efter halva strafftiden har *riksåklagarämbetet* understrukit att förslaget är mera långtgående än motsvarande regler i något annat nordiskt land. *T. f. chefsåklagaren Österberg*, som särskilt har framhållit nackdelarna av att straffet görs tidsbestämt, har anfört att, om förslaget dikterats av sparsamhetskäl, bestämda invändningar måste riktas mot att temporärt söka lösa svårigheterna i fråga om otillräckliga kriminalvårdsresurser genom en reform av så vittgående betydelse för brottspåföljderna som den nu föreslagna.

Förslaget om en sänkning av minimitiden till tre månader har tillstyrkts av *kriminalvårdsstyrelsen, Sveriges advokatsamfund* och *överåklagaren i Malmö*. Övriga remissinstanser har ställt sig tveksamma eller avvisat denna utvidgning av den villkorliga frigivningen.

Enligt *hovrätten för Västra Sverige* synes de skäl som anförts i promemorian till stöd för att gränsen bör sättas vid tre månader inte helt övertygande. Inte heller är en sådan gräns ägnad att bidra till likformighet inom de nordiska länderna. En liknande ståndpunkt intas av *Svenska fångvårdssällskapet*. Enligt *hovrätten över Skåne och Blekinge* är effekten av

den nuvarande fyramånadersgränsen att strafftider mellan fyra och sex månader i allmänhet inte används. Sänker man minimigränsen till tre månader samtidigt som en hälftenregel införs, får man ett än mer utpräglat gap mellan de korta strafftiderna utan eftervård och de längre strafftiderna med eftervård. Önskvärdheten av en sådan klassificering av frihetsstraffen kan vara diskutabel. Inte heller har den föreslagna ändringens återverkan på eftervårdsorganens arbete studerats och övervägts. En sänkning av minimigränsen synes alltså inte vara så otvivelaktigt önskvärd att den bör påyrkas från svensk sida också för det fallet att den svenska lagstiftningen på denna punkt skulle komma att skilja sig från de övriga nordiska ländernas regler. Skulle däremot nordisk enighet kunna vinnas om en sådan sänkning, anser hovrätten övervägande skäl tala för att vårt land ansluter sig därtill.

Kriminalvårdsnämnden har anfört att en tremånadersregel kan synas motiverad från svensk synpunkt men att den inte nu bör genomföras under annan förutsättning än att de övriga nordiska länderna kan väntas ena sig om samma gränsdragning.

Riksåklagarämbetet har reagerat mot uttalandet i promemorian att den nuvarande fyramånadersgränsen är att se mot bakgrund av kravet på minst sex månaders strafftid för obligatorisk villkorlig frigivning och att det därför med den föreslagna 1/2-regeln skulle vara följdriktigt att sänka minimigränsen till tre månader. Uttalandet vittnar enligt ämbetet om ett alltför mekaniskt betraktelsesätt. De gränsdragningar som måste ske bör i stället göras helt utifrån kriminalpolitiska överväganden.

De föreslagna ändringarna i fråga om *prövotidens* längd har i princip tillstyrkts av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *hovrätten för Västra Sverige*, *kriminalvårdsnämnden*, *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter*, *Svenska fångvårdssällskapet* och *överåklagaren i Malmö*. Vid en utvidgning av den villkorliga frigivningen kan enligt *kriminalvårdsnämnden* tillgången till en längre prövotid än den nuvarande vara av värde i vissa lägen, exempelvis när frigivning sker då endast kort tid av straffet återstår men utan att de förutsättningar som i regel bör krävas för villkorlig frigivning är uppfyllda. *Överåklagaren i Malmö* anser att förslaget i denna del innebär möjlighet att bättre anpassa prövotiden efter omständigheterna i det individuella fallet och att de föreslagna maximiderna synes vara väl avpassade. *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* har i sitt yttrande påpekat att de valmöjligheter i fråga om prövotiden som förslaget medför kommer att ställa övervakningsnämnderna inför ytterst ömtåliga avgöranden och kräva kvalificerade insatser av tjänstemännen. Med den ökning av antalet villkorliga frigivningar som samtidigt eftersträvas måste man dessutom förvänta sig ett ökat antal övervakningsärenden för frivården, något som denna med nuvarande

resurser knappast kan bära utan att eftersätta uppmärksamheten på det enskilda ärendet.

Även *Sveriges advokatsamfund* har ställt sig positivt till de föreslagna bestämmelserna om prøvotid, dock med den invändningen att längsta prøvotid borde sättas till tre år. Enligt samfundet är det orealistiskt att hålla en människa under kontroll upp till fem år efter en villkorlig frigivning i synnerhet som de verkligt långa straffen nästan undantagslöst ådöms engångsförbrytare, nämligen vid grova våldsbrott.

Nordiska straffrättskommittén

Den enighet som har uppnåtts inom kommittén avser, som jag nämnde tidigare, de formella förutsättningarna för villkorlig frigivning och reglerna om prøvotidens längd. Enligt kommittén bör lagstiftningen i dessa hänseenden utformas i huvudsak efter mönster av vad som fr. o. m. den 1 oktober 1965 gäller i Danmark. Kommittén har ännu inte tagit ställning till frågan om förlängning av prøvotiden på grund av den dömdes misskötsamhet.

Departementschefen

För det nordiska samarbetet angående verkställighet av straff och vissa andra brottspåföljder talar starka kriminalpolitiska och humanitära skäl. Under förarbetena till den gemensamma nordiska lagstiftningen stod det klart att skiljaktigheterna i ländernas bestämmelser om straff och straffverkställighet kunde komma att vålla vissa svårigheter i samarbetet och att enhetliga regler i dessa hänseenden borde eftersträvas. Erfarenheterna hittills av samarbetslagstiftningen har varit övervägande positiva. De visar emellertid också att det är angeläget att strävandena efter överensstämmande regler om brottspåföljderna och deras verkställande fortsätts. Det reformarbete som är nödvändigt för att full överensstämmelse skall kunna uppnås griper djupt in i varje lands rättssystem och är mycket omfattande. Arbetet måste därför bedrivas i etapper och i första hand koncentreras till de områden där reformbehovet i de olika länderna är mest framträdande och där komplikationer har uppstått vid tillämpningen av den nuvarande gemensamma lagstiftningen. Ett sådant område är reglerna om villkorlig frigivning. Som jag nämnde inledningsvis har Nordiska straffrättskommittén fått i uppdrag att utreda frågan om enhetliga regler i detta hänseende. Inom kommittén har enighet uppnåtts om att de formella förutsättningarna för villkorlig frigivning och frågan om prøvotidens längd bör regleras i huvudsak efter mönster av de bestämmelser som numera gäller i Danmark. Till andra frågor — bl. a. vilka omständigheter som bör beaktas vid prövning av fråga om villkorlig frigivning, vilka föreskrifter som skall kunna medde-

las i samband med sådan frigivning och vilka åtgärder som skall kunna vidtas i anledning av misskötsamhet av den dömda — har kommittén ännu inte tagit ställning. De hänseenden i vilka enighet redan har nåtts inom kommittén är av särskild betydelse för det nordiska verkställighetssamarbetet. Jag anser därför att förslag bör framläggas redan nu om ändring av brottsbalkens regler på detta område.

Bestämmelserna i brottsbalken om villkorlig frigivning innebär inte något principiellt nytt i förhållande till vad som gällde tidigare. Visserligen vidgades genom brottsbalken tillgången till fakultativ villkorlig frigivning och avsikten var att denna frigivningsform skulle på ett annat sätt än förut ingå som ett led i behandlingen av den dömda, men i övrigt förelåg vid balkens tillkomst inte anledning att ifrågasätta eller i sak ompröva lämpligheten av de dittills gällande reglerna. Från några håll, bl. a. av eftervårdsutredningen, uttalades sympatier för att frångå systemet med de två formerna för villkorlig frigivning — den obligatoriska och den fakultativa — men något direkt behov av en sådan reform framträdde inte. Sedan brottsbalken nu har varit i kraft tre kvarts år, befinner sig frågan om den villkorliga frigivningen i viss mån i ett annat läge. Bortsett från att de nuvarande bestämmelserna har visat sig vålla olägenheter i det nordiska verkställighetssamarbetet — och att det redan av den anledningen föreligger skäl att ändra dem till större överensstämmelse med reglerna i de övriga nordiska länderna — visar utvecklingen en ändrad praxis i ärenden om villkorlig frigivning. En jämförelse mellan första halvåret 1964 och motsvarande tid år 1965 visar en markant ökning av den fakultativa villkorliga frigivningen. I sammanhanget måste beaktas den upprustning som har skett av frivården och de betydligt ökade resurser som nu står till förfogande för kriminalvård i frihet.

Vad först beträffar frågan om den obligatoriska formen av villkorlig frigivning bör slopas uttalas i departementspromemorian att denna form av villkorlig frigivning visserligen medger större rättssäkerhet än den fakultativa men att den från behandlingssynpunkt är underlägsen den senare samt att kriminalpolitiska skäl talar för en övergång till villkorlig frigivning i enbart den fakultativa formen. Ett slopande av den obligatoriska villkorliga frigivningen skulle i väsentlig mån bidra till att undanröja skiljaktigheterna mellan de svenska frigivningsreglerna, å ena, och de övriga nordiska ländernas bestämmelser, å andra sidan, och därigenom underlätta det nordiska verkställighetssamarbetet. Flertalet remissmyndigheter har också förordat en övergång till ett system med endast en form för villkorlig frigivning, den fakultativa. Från kriminalvårdshåll har härvid framhållits att avsevärda nackdelar är förbundna med den obligatoriska villkorliga frigivningen. Representanter för frivården har dock samtidigt betonat att trots nackdelarna under åren mycket gott har åstadkommit inom ramen för denna frigivningsform. De betänkligheter som har yppats mot förslaget grundar

sig huvudsakligen på farhågor att en större eller mindre del av det klientel som för närvarande frigges obligatoriskt, och som oftast är det svårast belastade, inte skulle komma i fråga för fakultativ villkorlig frigivning utan frigges först efter till fullo avtjänad strafftid och utan att bli föremål för någon eftervård.

Den obligatoriska villkorliga frigivningen infördes efter noggranna kriminalpolitiska överväganden. Huvudtanken var att alla som undergår frihetsstraff på längre tid behöver eftervård. Under de år som har gått har emellertid denna frigivningsform visat sig vara förbunden med betydande behandlingsmässiga nackdelar. Jag hänvisar härvid till vad kriminalvårdsstyrelsen har anfört i sitt remissyttrande. Dessutom har den försvårat det nordiska verkställighetssamarbetet. Jag anser därför att man bör lösa frågan om eftervården på en annan väg och föreslår i enlighet med departementspromemorian att den obligatoriska villkorliga frigivningen avskaffas. Villkorlig frigivning bör således i fortsättningen ske endast fakultativt. Med anledning av de nyss angivna betänkligheterna vill jag framhålla att även med denna ordning villkorlig frigivning skall ske i stort sett i samma utsträckning som för närvarande. Behovet av eftervård för det klientel som med nuvarande regler frigges obligatoriskt bör tillgodoses inom ramen för den fakultativa frigivningen. Härtil återkommer jag i det följande.

Vad angår förutsättningarna för villkorlig frigivning har i departementspromemorian föreslagits ändrade regler beträffande den kvotdel av strafftiden som skall ha avtjänats och beträffande den minimitid under vilken verkställigheten skall ha pågått. Sålunda föreslås att den nuvarande regeln att frigivning kan ske sedan 2/3 av strafftiden har avtjänats ersätts med bestämmelse om att frigivning må ske redan efter det att den dömde har avtjänat halva tiden samt att minimitiden sänks från fyra till tre månader.

Som skäl för att den dömde bör kunna bli villkorligt frigiven redan efter halva strafftiden återopas i promemorian att man bör ha möjlighet att på ett tidigare stadium avbryta en anstaltsbehandling som inte längre är påkallad från individualpreventiv synpunkt och att man bör ha större möjligheter att välja den frigivningsdag som är lämpligast i varje särskilt fall. Därjämte hänvisas till att frigivning efter hälften av strafftiden är möjlig i Danmark, Finland och Norge.

Under remissbehandlingen har den föreslagna regeln fått ett övervägande positivt mottagande. Man har dock från flera håll framhållit att den bör tillämpas med urskillning och att det bör krävas starka skäl från resocialiseringssynpunkt för att frigivning skall få ske redan efter halva strafftiden. I den kritik som har riktats mot förslaget betonas bl. a. att förslaget är mera långtgående än motsvarande bestämmelser i de övriga nordiska länderna.

Enligt min mening är de behandlingsmässiga och kriminalpolitiska skäl som har anförts i promemorian för en hälftenregel så starka, att möjlighet

bör öppnas till villkorlig frigivning redan när halva strafftiden har avtjänats. En generell regel härom är emellertid ägnad att inge betänkligheter inte minst med hänsyn till det nordiska samarbetet. Jag är därför inte beredd att följa förslaget i denna del utan förordar att för villkorlig frigivning alltjämt som huvudregel skall gälla att den dömde har avtjänat minst $2/3$ av strafftiden men att sådan frigivning i begränsad omfattning skall kunna ske efter halva strafftiden. En sådan möjlighet till villkorlig frigivning innan den dömde har avtjänat $2/3$ av tiden torde i första hand få betydelse i fråga om unga lagöverträdare och personer som undergår långvariga straff. Den bör dock inte gälla enbart för vissa kategorier av klientelet utan stå öppen i alla fall där en tidig frigivning är starkt motiverad från resocialiseringssynpunkt. Regeln om villkorlig frigivning sedan $2/3$ av strafftiden har avtjänats bör därför kompletteras med bestämmelse om att sådan frigivning må ske efter halva strafftiden, om särskilda skäl föreligger.

Vad beträffar den föreslagna sänkningen av minimitiden från fyra till tre månader torde en sådan utvidgning av tillämpningsområdet för villkorlig frigivning vara i och för sig önskvärd. Att med nuvarande behandlingsresurser ställa de ytterligare anspråk på skyddskonsulentorganisationen och övervakningsnämnderna som en sänkning av minimitiden skulle innebära, är emellertid enligt min mening knappast tillrådligt. Härtill kommer att en tremånadersgräns enligt övervägandena inom Nordiska straffrättskommittén inte är aktuell inom de övriga nordiska länderna. Jag är därför inte beredd att följa förslaget i denna del.

Som jag sade tidigare bör även en ordning med enbart fakultativ villkorlig frigivning medge att villkorlig frigivning sker i stort sett i samma utsträckning som för närvarande. Sådan frigivning bör ingå som ett regelmässigt led i behandlingen av den dömde och endast undantagsvis bör det få förekomma att han helt vägras villkorlig frigivning. I fortsättningen bör prövningen alltså mer än hittills gälla inte om frigivning skall ske utan när den skall äga rum. Under sådana förhållanden är det inte längre nödvändigt att särskilt framhålla — såsom vid den nuvarande fakultativa villkorliga frigivningen — att frigivningen kan antas främja den dömdes anpassning i samhället. Prövning av fråga om sådan frigivning bör alltjämt ske med beaktande av de omständigheter som anges i 26 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.

I fråga om utformningen av eftervården föreslås i promemorian ändrade regler om prövotidens längd. Förslaget innebär att prövotiden — i stället för att principiellt motsvara den återstående strafftiden — skall bestämmas i varje enskilt fall inom en given ram, minst ett och högst tre år. Vid mycket långa strafftider, d. v. s. om straffåterstoden överstiger tre år, vidgas ramen till högst fem år. Nuvarande möjlighet till förlängning av prövotiden föreslås bestå oförändrad.

Förslaget har fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen. Man

har ansett att tillgången till en längre prøvotid än den nuvarande är av värde och att det är fördelaktigt att kunna anpassa prøvotiden efter omständigheterna i det individuella fallet. Själv är jag av samma mening. Även de föreslagna maximitiderna synes vara väl avpassade. Med hänsyn härtill och då de föreslagna ändringarna i fråga om prøvotiden är ägnade att underlätta det nordiska samarbetet, förordar jag, att dessa ändringar genomförs. Frågan om förlängning av prøvotiden efter frigivningen har inte slutbehandlats inom Nordiska straffrättskommittén. Anledning föreligger inte att ändra de regler som nu gäller om sådan förlängning av prøvotiden.

På grund av vad jag nu har anfört bör ändringar företas i brottsbalkens bestämmelser om villkorlig frigivning. Dessa ändringar föranleder följdändringar i lagen den 20 mars 1964 (nr 163) om införande av brottsbalken, lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt och lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Ändringarna avser vissa av bestämmelserna i 26 kap. De nuvarande föreskrifterna i 6 § första stycket att villkorlig frigivning må ske sedan 2/3 av tiden har avtjänats bör kompletteras med bestämmelse om att sådan frigivning må ske sedan halva tiden har avtjänats, om särskilda skäl föreligger. Av skäl som jag förut har nämnt bör den i samma lagrum upptagna bestämmelsen att villkorlig frigivning må ske, om sådan frigivning kan antas främja den dömdes anpassning i samhället, utgå ur lagtexten. Slopandet av den obligatoriska formen av villkorlig frigivning medför att bestämmelserna i 7 § och 9 § andra stycket bör utgå och att redaktionella ändringar bör vidtas i 6 § första stycket, 8 §, 9 § första stycket och 23 §. Nuvarande bestämmelser i 6 § andra stycket torde, för undvikande av en lucka i paragrafföljden, överföras till 7 § och redaktionellt jämkas. I 10 § bör de ändringar företas som föranleds av att prøvotiden i fortsättningen skall fastställas individuellt inom den i det föregående angivna tidsramen.

Förslag till följdändringar

Om den obligatoriska villkorliga frigivningen slopas, bör 16 § lagen om införande av brottsbalken redaktionellt jämkas.

De föreslagna reglerna om villkorlig frigivning föranleder ändring i 17 och 50 §§ lagen om behandling i fångvårdsanstalt.

I 17 §, som innehåller regler angående straffrättsberäkning, stadgas för närvarande att kriminalvårdsstyrelsen skall för den som börjat undergå fängelse på viss tid så snart det kan ske fastställa dagen för strafftidens slut. Om obligatorisk villkorlig frigivning skall äga rum, skall dock i stäl-

let anges den dag då detta skall ske. Därjämte skall anges den dag då fakultativ villkorlig frigivning tidigast kan ske.

Om den obligatoriska formen av villkorlig frigivning slopas, bör regeln om att dagen för strafftidens slut skall fastställas gälla generellt och således oavsett strafftidens längd. Även i fortsättningen bör fastställas dag för villkorlig frigivning. De föreslagna bestämmelserna i 26 kap. 6 § brottsbalken förutsätter för sin tillämpning att både den dag då halva tiden har avtjänats och den dag då två tredjedelar av strafftiden har gått till ända anges i strafftidsresolutionen, såframt de ej inträffar tidigare än den dag då den dömde har avtjänat fyra månader. Överstiger strafftiden fyra men ej åtta månader, bör sålunda fastställas den dag då verkställigheten kommer att ha pågått i fyra månader. Om strafftiden överstiger sex månader, bör även anges den dag då två tredjedelar av tiden har avtjänats. Vid strafftider över åtta månader bör förutom nyss nämnda dag anges den dag då halva strafftiden gått till ända. Uttryckliga föreskrifter härom torde inte behövas. Det torde vara tillräckligt om i 17 § stadgas att kriminalvårdsstyrelsen skall fastställa den eller de dagar som är av betydelse för tillämpning av 26 kap. 6 § brottsbalken.

Enligt 50 § lagen om behandling i fängvårdsanstalt må intagen beviljas s. k. långtidspermission efter den dag då villkorlig frigivning tidigast kan ske. Även i fortsättningen bör för möjlighet att erhålla sådan permission gälla att den intagne avtjänat minst fyra månader och två tredjedelar av tiden. Bestämmelserna i 50 § bör därför jämkas i redaktionellt hänseende.

Enligt 4 § lagen om allmänt kriminalregister skall vid villkorlig frigivning i registret antecknas den återstående strafftidens längd. Anteckningen upplyser för närvarande även om prøvotiden, eftersom enligt 26 kap. 10 § brottsbalken denna motsvarar den återstående strafftiden, dock minst ett år. Med hänsyn till förslaget att prøvotid i fortsättningen skall fastställas i varje särskilt fall inom en viss given ram, bör i 4 § föreskrivas att registret skall innehålla anteckning om prøvotiden.

Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1966. Någon särskild övergångsbestämmelse synes inte behövas.

I enlighet med vad som anförts i det föregående föreligger inom justitiedepartementet utarbetade förslag till

- 1) *lag om ändring i brottsbalken;*
- 2) *lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 20 mars 1964 (nr 163) om införande av brottsbalken;*
- 3) *lag angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fängvårdsanstalt;*

4) *lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister.*

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar (*bilaga 1*),¹ måtte för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Martti Heino

¹ Bilagan har uteslutits här. Lagförslagen är likalydande med de förslag som är fogade vid propositionen utom såtillvida att övergångsbestämmelse saknas i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

Promemorians

Utkast

till

Lag

om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 26 kap. 6—10 och 23 §§ brottsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

6 §.

Den som undergår fängelse på viss tid må, om det kan antagas främja hans anpassning i samhället, villkorligt frigivas sedan *två tredjedelar* av tiden, dock minst *fyra månader, avtjänats (fakultativ villkorlig frigivning)*.

Vid prövning av fråga om *fakultativ villkorlig frigivning* skall särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasättes, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen.

7 §.

Den som undergår fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigivas när han avtjänat fem sjättedelar av tiden (obligatorisk villkorlig frigivning).

8 §.

Verkställas samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6 och 7 §§ hänsyn tagas till den sammanlagda fängelsestraffen. Som fängelse anses härvid även förvandlingsstraff för böter.

Om verkställighetstiden, — — — — — bestraffningen verkställts.

Såsom avtjänad — — — — — 3 § sägs.

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Den som undergår fängelse på viss tid må, om det kan antagas främja hans anpassning i samhället, villkorligt frigivas sedan *han avtjänat hälften* av tiden, dock minst *tre månader*.

7 §.

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skall särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasättes, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen.

8 §.

Verkställas samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6 § hänsyn tagas till den sammanlagda fängelsestraffen. Som fängelse anses härvid även förvandlingsstraff för böter.

(Nuvarande lydelse)

9 §.

Fråga om *fakultativ* villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör.

Beslut om obligatorisk villkorlig frigivning meddelas av styresmannen vid fångvårdsanstalten.

10 §.

I beslut om villkorlig frigivning skall fastställas en prøvotid *motsvarande den tid som vid frigivningen återstår av straffet, dock minst ett år.*

23 §.

Förklaras villkorligt medgiven frihet förverkad, skall med avseende å frågan om ny villkorlig frigivning återstoden av straffet anses såsom nytt straff. Dömes icke den frigivne samtidigt till fängelse på viss tid, må dock *fakultativ* villkorlig frigivning äga rum ändå att tid som i 6 § sägs icke gått till ända.

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Fråga om villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör.

10 §.

I beslut om villkorlig frigivning skall fastställas en prøvotid *av minst ett och högst tre år eller, om den tid som vid frigivningen återstår av straffet överstiger tre år, högst fem år.*

23 §.

Förklaras villkorligt medgiven frihet förverkad, skall med avseende å frågan om ny villkorlig frigivning återstoden av straffet anses såsom nytt straff. Dömes icke den frigivne samtidigt till fängelse på viss tid, må dock villkorlig frigivning äga rum ändå att tid som sägs i 6 § icke gått till ända.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

I fråga om den som vid lagens ikraftträdande är villkorligt frigiven skola de äldre bestämmelserna beträffande prøvotidens längd alltjämt tillämpas.

*Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 19 oktober 1965.***N ä r v a r a n d e:**

f. d. justitierådet LIND,
justitierådet Y. SÖDERLUND,
regeringsrådet ÅBJÖRNSSON,
justitierådet BRUNNBERG.

Enligt lagrådet den 5 oktober 1965 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 1 oktober 1965, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändring i brottsbalken*; 2) *lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 20 mars 1964 (nr 163) om införande av brottsbalken*; 3) *lag angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt*; 4) *lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Gunvor Bergström.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken**Lagrådet:**

Bestämmelserna om villkorlig frigivning har ändrats såväl genom lagstiftning år 1961 som genom brottsbalken, vilken trädde i kraft den 1 januari 1965. Några mera ingående erfarenheter rörande verkningarna av brottsbalkens reaktionssystem har uppenbarligen inte kunnat göras under den korta tid balken gällt. Det i remissprotokollet angivna statistiska materialet angående svensk frigivningspraxis efter brottsbalkens ikraftträdande avser endast ett halvt år och får självfallet bedömas med försiktighet. Givetvis hade det varit av värde om större erfarenheter rörande tillämpningen av institutet villkorlig frigivning i dess nuvarande utformning och verkningarna därav förelegat, innan frågan om att ge institutet en ändrad utformning upptas till prövning. Att en ändring redan nu föreslås är emellertid synbarligen inte i första hand betingat av att en reform av kriminalpolitiska skäl funnits angelägen. Den närmaste anledningen till att frågan

upptagits har i stället varit önskemålet att främja enhetlighet inom de nordiska lagstiftningarna. Införande av likformiga bestämmelser åstadkommer visserligen inte i och för sig också enhetlig tillämpning utan det måste förutses att betydande olikheter kommer att bestå även därefter. Tillkomsten av sådana lagregler ger emellertid ökade möjligheter att verka för samordning och likformighet i praxis. Eftersom det framstår som angeläget att på allt sätt främja det nordiska verkställighetssamarbetet synes skäl föreligga för att de svenska bestämmelserna om formella förutsättningar för villkorlig frigivning och om prøvotidens längd redan nu bringas i överensstämmelse med lagstiftningen i övriga nordiska länder.

Det förslag till gemensam nordisk lagstiftning som nu framlagts medför för svensk rätts del att den obligatoriska formen av villkorlig frigivning slopas. De skäl av kriminalpolitisk natur som anförts för att ta bort den obligatoriska formen synes i och för sig övertygande. Den fakultativa formen blir då den enda, och det skall alltså bero, icke på direkt lagbestämelse utan på särskilt beslut om och i så fall när den dömde skall frigivas i förtid. Det är tydligt, att inte alla de som enligt nu gällande regler skulle vara hänvisade till att erhålla obligatorisk villkorlig frigivning bör avtjäna straffet till fullo. Också öppnas enligt det remitterade förslaget möjlighet att i stället tillämpa den fakultativa formen i det att det nu gällande villkoret, att sådan frigivning måste kunna antagas främja den intagnes anpassning i samhället, har tagits bort ur lagtexten. Lagrådet har icke någon erinran häremot. Den föreslagna nya ordningen kan emellertid inte anses innebära en sådan utvidgning av området för den fakultativa villkorliga frigivningen att alla, som för närvarande frigives obligatoriskt, i fortsättningen kommer i fråga för fakultativ villkorlig frigivning. Såsom av kriminalvårdsstyrelsens yttrande framgår finns nämligen ett mindretal intagna som avvisar varje förslag om hjälp och stöd och som inte bör påtvingas någon övergångsbehandling och för vilka hotet att få avtjäna den lilla del av straffet, som återstår vid nuvarande obligatorisk villkorlig frigivning, framstår såsom meningslöst. I dessa fall torde en villkorlig frigivning te sig som en åtgärd utan nytta och rent av ägnad att, mera allmänt tillämpad, försvaga de gynnsamma verkningar det villkorliga frigivningsinstitutet är avsett att medföra. Frigivningen torde då inte böra ske före strafftidens utgång. Det kan emellertid antas att det antal fall då villkorlig frigivning inte bör komma i fråga blir jämförelsevis ringa.

Enligt förslaget skall, om särskilda skäl föreligger, villkorlig frigivning kunna ske redan sedan halva strafftiden avtjänats. Lagrådet biträder förslaget i denna del. Lagrådet finner dock angeläget understryka vikten av att angivna möjlighet, såsom departementschefen framhållit, begagnas endast i begränsad omfattning, nämligen då en tidig frigivning i det enskilda fallet är starkt motiverad från resocialiseringssynpunkt.

I fråga om tillämpningen av institutet villkorlig frigivning ger den före-

slagna lagtexten av naturliga skäl endast knapphändig vägledning. Lagrådet vill till de uttalanden som departementschefen gjort härom foga några synpunkter. I anslutning till vad departementschefen anfört och till vad lagrådet tidigare framhållit utgår lagrådet härvid från att avtjänande av hela strafftiden skall förekomma endast i ett fåtal fall och att å andra sidan frigivning före den tidpunkt då $\frac{2}{3}$ av tiden gått till ända endast skall förekomma i begränsad omfattning. Såsom normalt förutsatts alltså att frigivning sker någon gång vid eller efter nämnda tidpunkt men före strafftidens slut. Därvid skall beaktas vissa i lagen angivna förhållanden. I varje fall i den mån dessa avser den intagnes uppförande under anstaltstiden torde inte kunna undvikas att en viss schematisering i bedömandet kommer att visa sig bli nödvändig. Det kan sålunda förutses att bedömningen av i vad mån misskötsamhet, t. ex. i form av rymning eller fylleri, skall inverka vid bestämmande av dag för frigivningen måste ske något så när enhetligt. Om kraven på den tid som skall ha avtjänats visar stor variation från fall till fall uppkommer lätt en känsla av att avgörandena bestäms av orättvisa och godtycke. Blir en sådan uppfattning mera allmän bland de intagna motverkas därigenom syftet med institutet. Det kan alltså ligga en fara i att arbeta med ett system med långtgående differentiering av frigivningstider. Å andra sidan förutsätter den nya ordningen att frigivning inte skall ske vid någon i förväg generellt fastställd tidpunkt utan bestämmas efter förhållandena i det särskilda fallet. Institutet bör alltså inte handhas så, att det blir en allmänt spridd uppfattning bland de intagna att frigivning efter $\frac{2}{3}$ av strafftiden sker mer eller mindre automatiskt. Det kan erbjuda svårigheter att förena dessa delvis motstridiga synpunkter. Tillämpningen måste dock präglas av ett genomtänkt betraktelsesätt, så att ojämnhet inte uppkommer genom att än den ena, än den andra synpunkten tillmäts övervägande vikt.

Vad förslaget innehåller i fråga om prøvotidens längd föranleder ingen erinran.

Lagrådet vill slutligen framhålla angelägenheten av att tillräcklig och kvalificerad personal finns såväl på anstalterna för att förbereda utskrivningsfrågor som hos arbetsförmedlingsorganen samt att erforderliga åtgärder vidtas så att de organ inom frivården som i första hand har att handlägga ärenden om villkorlig frigivning har tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att möta den ökade arbetsbelastning som förslagets genomförande kan väntas medföra.

F. d. justitierådet Lind och justitierådet Brunnberg:

Det remitterade förslaget till lag om ändring i brottsbalken är avsett att träda i kraft den 1 januari 1966. Någon särskild övergångsbestämmelse har icke givits. Avskaffandet av den obligatoriska formen av villkorlig frigivning synes emellertid göra en sådan bestämmelse nödvändig.

Enligt en allmänt vedertagen grundsats får strafflag icke ges tillbakaverkande kraft, när den medför straffbeläggande av förut straffri gärning eller skärpning av förut stadgade påföljder. Det sistnämnda har i Europarådets av Sverige biträdade konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna angivits så, att högre straff icke får utmätas än som var tillämpligt vid tidpunkten för den brottsliga gärningens begående. Den ifrågavarande grundsatsen anses icke gälla regler om verkställighet av straff. Detta torde vara föranlett av praktiska hänsyn, varjämte ju är påtagligt att utvecklingen beträffande straffverkställighet i allmänhet gått i mildrande riktning. Emellertid är tänkbart, att även beträffande nya straffverkställighetsbestämmelser det krav på rättsskydd för den enskilde som ligger bakom grundsatsen stundom kan få särskild tyngd och svårigheterna för dess praktiska beaktande framstå som mindre betydande. Att någon berövas friheten inverkar på ett särskilt ingripande sätt i hans och hans familjs liv. Enligt all erfarenhet räknar de intagna, som naturligt är, anstaltstidens längd som något av central betydelse för dem. Skall någon enligt meddelad straffdom vara berövad friheten under tid, som är maximerad i domen och genom då gällande lag, synes principiella skäl och billighetshänsyn föranleda att ny lagstiftning icke skall förlänga tiden, icke ens om så är avsett att ske endast undantagsvis. Såsom ett fall då ett sådant betraktelsesätt synes ha lagts till grund vid utformande av övergångsbestämmelser kan anmärkas 1906 års lag angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum.

Den som blivit dömd före den 1 januari 1966 bör därför vara bibehållen vid rätt till obligatorisk villkorlig frigivning. Häri bör då inbegripas även dom som meddelats före nämnda dag och som sedermera fastställts eller eljest vunnit laga kraft. Det skall sålunda ankomma på övervakningsnämnderna eller kriminalvårdsnämnden att beakta att för den som avtjänar straff enligt äldre dom kan finnas en viss — av kriminalvårdsstyrelsen angiven — tidsgräns, utöver vilken han icke får kvarhållas i anstalt.

I enlighet härmed föreslås en övergångsbestämmelse av innehåll att den som före den 1 januari 1966 dömts till fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigivas från detta straff senast när han avtjänat fem sjättedelar av tiden. Detta innebär således att den intagne kommer att frigivas senast vid den tidpunkt, då han enligt hittills gällande regler skulle ha erhållit obligatorisk villkorlig frigivning. Däremot kommer även i dessa fall de nya reglerna om att villkorlig frigivning må ske redan efter halva strafftiden att bli tillämpliga och villkoret att frigivning skall antagas främja den intagnes anpassning i samhället att falla bort. Likaledes skall de ändrade bestämmelserna om prøvotidens längd äga giltighet. Vid samtidig verkställighet av flera fängelsestraff torde en regel av angiven innebörd medföra, att frigivning måste ske senast då till slutdagen återstår en sjättedel av straff som ådömts före ikraftträdandet. Har villkorligt medgiven

frihet förklarats förverkad före ikraftträdandet, gäller detta en sjättedel av återstoden av straffet. Om däremot förverkandet sker efter ikraftträdandet, skall jämlikt 26 kap. 23 § brottsbalken straffåterstoden anses såsom nytt straff med avseende å frågan om ny villkorlig frigivning, och den föreslagna övergångsbestämmelsen är alltså icke tillämplig beträffande denna återstod.

Justitierådet Söderlund och regeringsrådet Åbjörnsson:

Enligt det remitterade förslaget skall de nya reglerna för villkorlig frigivning träda i kraft den 1 januari 1966. Någon särskild övergångsbestämmelse har inte ansetts erforderlig. Avskaffandet av den obligatoriska villkorliga frigivningen synes emellertid aktualisera vissa övergångsproblem, som torde kräva någon form av reglering. Här åsyftas det förhållandet, att den som enligt hittills gällande regler skulle ha erhållit obligatorisk villkorlig frigivning, när han avtjänat 5/6 av strafftiden, kan komma att -- om ingen särskild övergångsbestämmelse meddelas -- frigives vid senare tidpunkt eller i vissa fall först vid strafftidens slut.

För svensk rätts del gäller den allmänna grundsatsen att strafflag icke äger tillbakaverkande kraft i det att strängare straff ej må ådömas än som skulle följa vid tillämpning av lag som gällde när gärningen företogs. Grundsatsen läser emellertid i princip icke avse bestämmelser om verkställighet av straff utan kommer regelmässigt nya bestämmelser i sådant hänseende att tillämpas i fråga om tidigare ådömda straff utan att hänsyn tas till om förändringen medför en förbättring eller försämring av den dömdes ställning. Det kan emellertid göras gällande att grundsatsen bör vinna tillämpning i sådana fall då de nya verkställighetsreglerna ges sådant innehåll att straffet därigenom blir ett annat än det domstolen avsett vid dess utmätande. Den ändring av brottsbalken, varom nu är fråga, kan icke anses vara av den genomgripande natur som nyss sagts. Enligt den teknik för utmätande av straff som tillämpas i svensk rätt tas nämligen i regel icke hänsyn till de bestämmelser som gäller för verkställighet av straff. Anledning saknas alltså att anta att domstolar vid strafftidens utmätande beaktat att tiden på grund av bestämmelserna om obligatorisk villkorlig frigivning i verkligheten blir kortare än den i domen upptagna. Den angivna grundsatsen vid tillämpning av ny strafflag synes alltså icke i och för sig nödvändig göra en övergångsbestämmelse i förevarande fall.

Emellertid förtjänar övervägas om inte en övergångsbestämmelse kan framstå som påkallad av andra skäl. Därvid synes man vad gäller frågan om avgränsningen av de fall, som bör omfattas av övergångsbestämmelsen, ha att välja mellan att låta dagen för domen bli avgörande eller också att begränsa regeln till att avse den som den 1 januari 1966 undergår fängelse. De skäl som kan åberopas för en särskild övergångsbestämmelse gör sig emellertid inte gällande med samma styrka i båda fallen. För den som

börjat avtjäna sitt straff har dagen för frigivningen blivit en realitet på ett helt annat sätt än för den som först i en framtid skall börja undergå straffet. Enligt gällande bestämmelser åligger det kriminalvårdsstyrelsen att för den som undergår fängelse fastställa den dag, då obligatorisk villkorlig frigivning skall äga rum. Genom att det sålunda föreligger ett direkt beslut om frigivningsdagen kommer en ändring i detta hänseende att på ett alldeles särskilt sätt markera att den nya lagen medfört en försämring i den intagnes ställning. Det kan därför förutses att flertalet som vid årsskiftet avtjänar straff och som enligt hittills gällande regler skulle ha villkorligt frigivits sedan 5/6 av strafftiden gått till ända kommer att uppfatta en utebliven villkorlig frigivning som en skärpning av det ådömda straffet. En dylik följd av förslaget bör undvikas, icke minst med hänsyn till den verkan den kan antas få på förhållandena vid fängvårdsanstalterna. Väljes dagen för domen som den avgörande tidpunkten kan förutses att en sådan ordning föranleder ett avsevärt administrativt merarbete vid den praktiska tillämpningen av bestämmelsen. Ävenså måste man räkna med att det kommer att dröja ganska länge, innan det nya systemet för villkorlig frigivning blir helt genomfört, vilket även ur sakliga synpunkter framstår såsom olägligt.

Enligt vår mening talar sålunda övervägande skäl för att begränsa övergångsbestämmelsen till att avse endast redan intagna. I redaktionellt hänseende bör övergångsbestämmelsen ges det innehåll, att den som den 1 januari 1966 undergår fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigivas från detta straff senast när han avtjänat 5/6 av tiden. I övrigt skall de nya reglerna för villkorlig frigivning helt tillämpas även i dessa fall.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fängvårdsanstalt

Justitierådet Söderlund:

Den möjlighet att ge tillstånd att lämna fängvårdsanstalt, som avses med bestämmelsen i 50 §, har tillkommit för att främja fakultativ frigivning särskilt genom att den intagne på detta sätt kan beredas tillfälle att själv medverka till att ordna sina bostads- och arbetsförhållanden efter frigivningen. Det kan förutsättas att behov av att kunna meddela sådant tillstånd kan visa sig föreligga även i sådana fall då fråga uppkommer att bevilja villkorlig frigivning, ehuru endast halva strafftiden avtjänats. Med hänsyn härtill hör bestämmelsen enligt min mening vidgas till att avse även dessa fall. Givetvis skall en på detta sätt ökad möjlighet att lämna tillstånd utnyttjas endast i samma begränsade omfattning som enligt motiven till lag om ändring i brottsbalken förutsättes skola ske i fråga om villkorlig frigivning, innan den dömde avtjänat 2/3 av strafftiden. Jag förordar därför

ett tillägg till 50 § av innehåll att, om synnerliga skäl föreligger, tillstånd må meddelas, sedan halva strafftiden, dock minst fyra månader, avtjänats.

F. d. justitierådet Lind och justitierådet Brunnberg:

Godtages den av oss föreslagna övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i brottsbalken, bör för sådan intagen som däri avses i stället för strafftidens slut fastställas den dag då enligt nämnda bestämmelse frigivning senast skall äga rum. Ett stadgande härom bör fogas till ikraftträdande-bestämmelsen i förevarande lag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 22 oktober 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN. JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 19 oktober 1965 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 1 oktober 1965 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i brottsbalken,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 20 mars 1964 (nr 163) om införande av brottsbalken,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 17 och 50 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och förordar att i den föreslagna lagen om ändring i brottsbalken upptas en övergångsbestämmelse av innehåll, att den som den 1 januari 1966 undergår fängelse på viss tid, ej under sex månader, skall villkorligt frigges från detta straff senast när han avtjänat fem sjättedelar av tiden.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen med nämnda tillägg måtte jämlikt 87 § regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Bylén